

14.1.2025

STM023:00/2023

VN/33717/2023

1. Onko edellä mainittujen Palkon suositusten soveltamisalaan liittyviin hoitokäytäntöihin tullut muutoksia lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten seurauksena? Kuvatkaa muutokset.

Muutokset lainsäädännössä, joihin kysymyksellä 1. viitataan:

Translaki (563/2002) ja transasetus (1053/2002) on kumottu 3.4.2023. Laki sukupuolen vahvistamisesta (295/2023) on tullut voimaan 3.4.2023. Laki koskee sukupuolen juridista vahvistamista, eikä se sisällä säädöksiä lääketieteellisestä diagnoosista, tutkimuksesta tai hoidosta. Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 189/2022 vp, säännöskohtaiset perustelut, s. 93) mukaan *"Kun henkilö hakeutuu terveydenhuoltoon, tulee hänet kohdata hänen sukupuoli-identiteettiään kunnioittavalla tavalla. Ehdotetulla säännöksellä ei oteta kantaa henkilön hoitoon tai sen tarpeen arviointiin yleisesti. Hoito toteutetaan terveydenhuollon yleissääntelyn, kuten potilaslain, mukaisesti, ja siitä vastaa terveydenhuollon ammattihenkilö terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) mukaisesti. Esimerkiksi potilaslain 3 §:n mukaan jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan."*

Sukupuolen vahvistamisesta annetun lain mukaan sukupuolen juridinen vahvistaminen ei enää edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai lääkärin lausuntoja. Sukupuoli voidaan mainitun lain 1 §:n mukaan vahvistaa, jos henkilö esittää selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vahvistettavaan sukupuoleen, on täysi-ikäinen ja on Suomen kansalainen tai hänellä on asuinpaikka Suomessa.

Translain (563/2002) nojalla annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1053/2002, transasetus) kumottiin 3.4.2023. Transasetuksella oli säädetty muun ohella tutkimuksen ja hoidon järjestämisestä sekä diagnosoinnin ja hoidon keskittämisestä kahteen yliopistosairaalaan (Hyks ja Tays). Sukupuolen vahvistamista annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 189/2022 vp, s. 46) todetaan, että osa tutkimuksista ja hoidosta olisi jatkossakin perusteltua keskittää tiettyihin yliopistollisiin sairaaloihin ottaen huomioon tutkimuksen ja hoidon harvinaisuus ja sen vaatima asiantuntemus. Terveystieteiden laissa 45 §:n nojalla osa erikoissairaanhoidon toimenpiteistä on keskitetty valtakunnallisesti ja alueellisesti. Valtioneuvoston asetusta erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä (582/2017, keskittämisasetus) muutettiin 30.3.2023 transasetuksen kumoamisen johdosta. Keskittämisasetuksen 5 §:n mukaan HUSiin ja Taysiin kootaan sukupuolenkorjaushoitojen edellytyksiä arvioiva tutkimus, hoitojen aloitus ja hoitoihin ohjaus. HUSiin on keskitetty sukupuolen korjaamiseen tähtäävä sukelinkirurgia kivesten, kohdun ja munasarjojen poistoa lukuun ottamatta.

Myös seulontoja koskevaa sääntelyä täsmennettiin seulonnoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (339/2011, seulonta-asetus), sillä osa seulonnoista kohdennettiin aikaisemmin seulonta-asetuksessa vain naisille.

Steriloimislakia (283/1970) muutettiin, sillä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä ei sukupuolen vahvistamisesta annetun lain mukaisesti enää ole, että henkilö on steriloitu tai hän muusta syystä on lisääntymiskyvytön.